

Ю. Багинський

Зразок

публіцистичної
несовісности

06,10

30341

608.

РУКОПИСИ

Оліян Бачинський

Зр В с
Дан
у
ід за
м.ок

публіцистичної
несовісности

879

ВІДПОВІДЬ О. БАУЕРОВИ

Накладом автора

З друкарні Народової, у Львові, ул. Ліндого 9.

Львів 1912

501

Отся відповідь Бауєрови призначена була до посв'яченого (11—12) зошити „Нашого Голосу“ за 1911 р., що тепер друкує ся, але вона не попала. Сталось се тому, що Галицький відділ Центрального комітету „Нашого Голосу“, зглядно два члени його, тт. Іван Левинський і М. Темницький зажадали у ній таких значних а призначення обов'язкових змін і счеркнень, що я, як кожний шануючий себе, на се згодитись не міг. Тоді оба сі товариші, своїми голосами, мене відкинули сю статю. Зробили вони се, як заявили в обороні — культури перед некультурністю. „Некультурність“ та „некультурність“ проявляти ся в формі, в якій я звертаю ся в отсій статі до Бауєра, відкидав ся до пленум Комітету. Товариші з Закордонного відділу згодні зразу рішати про сю справу, але, коли прийшло до засідання — не явились, зате тов. В. Левинський заявив, що закордонні члени Комітету на засіданні не прийдуть, бо „не хотять мішати ся в галицькі справи“... Опісля тов. Левинський ще раз зажадав від мене змін і счеркнень уступів, зазначених ним і тов. М. Темницьким, в статі. Я, розуміє ся, знова відмовив. На те оба товариші заявили вдруге, що мою статю невідклично відкидають. Тоді я запропонував, щоб уміщено статю в „Нашім Голосі“ з приміткою від Редакції, що Редакція не годить ся з формою, в якій я звертаю ся до Бауєра, та оба сі товариші і ту пропозицію відкинули...

Так я тепер предкладаю Вам, Товаришу, отсю статю, щоби Ви осудили, о скільки ся цензура, перед котрою і цензура російська му сить засоромитись, дасть ся виправдати обороною „культури перед некультурністю“.

Слова і уступи зазначені тт. В. Левинським і М. Темницьким до змін і счеркнень подані в статі в скопках: []

Для докладности додаю ще, що Бауєр уважав мене, як і всіх українських товаришів „сепаратистів“ за не-товаришів партійних, і відносить ся до нас, як до людей, що стоять поза соц.-демократичною організацією. Тим самим, сам звільняє нас від деяких зглядів, які можна би вимагати для него, як для товариша партійного.

Ю. Бачинський.

20347

III

и 67546/2 пр

[Зразок публіцистичної несовісности.]^{*)}

В січневім зошиті за р. 1912 віденського місячника „Der Kampf“ помістив Отто Бауер, редактор „Kampf“-у і звісний розслідник національного питання, статю під загол „Galizische Parteitage“. Статя та замітна тим, що в ній старає ся Бауер подати своїм читачам — зі згляду на се, що на тих партійних конгресах, української і польської соціал-демократичної партії, відбилась також дуже живо криза, якій підпала саме тепер австрійська соціал-демократія — економічне, політичне і національне підложе обох партій, а також критику запавших на посьлідних конгресах обох партій ухвал.

809

Бауер підняв ся розсьлідження економічного, політичного і національного підложа ієнованя і розвою партій осібно української і осібно польської, а крім того, старає ся ще подати підложе й для жидівської партії, спонуканий до сего недавною злукою, на I конгресі жидівської соц.-дем. партії, роз'єднених до того часу фракцій жидівського соц.-дем. пролетаріату, і також ухвалами, які в виду сеї злуки запали на посьлідних конгресах партій української і польської.

Вже зараз на самім початку статі пробиває ся головне те, о що розходило ся Бауерови, а то: яке становище заняли оба конгреси, український і польський, до спору чеської і німецької соц.-демократії, — [і цікаве, від становища, яке оба ті конгреси в тій справі заняли, усталоє і він своє становище і то вже, не лише супроти ухвал тих конгресів, але й супроти самих партій.]**) Очевидно, така вихідна точка в осуджуваню обох конгресів, їх ухвал і самих партій, цілком

(134)

*) Сей заголовок мав бути змінений на: „Жертва злих інформацій“.

**) Сей уступ мав бути змінений так, щоби не виходило, що Бауер усталив свій суд про партії українську і польську відповідно до становища, яке заняли обі ті партії до чесько німецького спору.

Львівська бібліотека
АН УРСР

Львів. Бібліотека
АН УРСР

10 И 67547 315

хиблена, бо значине і вартість ухвал одного і другого конгресу, а далі рації іспованя партії і слухности чи неслухности форм і напрямів боротьби о економічне і політичне визволене працюючих мас, не можна осуджувати після відношеня одной чи другої партії, зглядно їх конгресів, до якогось одного, спеціального суспільного чи політичного явища, в тім случаю — до чесько-німецького спору о заводову організацію, — а після того, чи ся і та партія на ґрунті своїх місцевих відносин економічних, політичних а також і національних — о скілько ходить о галицький терен — дає робітництву одной і другої партії те, що дати повинна — відповідну тим відносинам форму і напрям боротьби о його економічне, політичне і національне визволене. І Бауер сам, обираючи своє становище до тих обох конгресів, зараз-же зміркував, що те становище його хибне і що, беручись до осуджуваня ухвал тих конгресів, треба вийти з місцевої, краєвої точки. Тож, рад чи не рад, він так і зробив. Та тут-же й вийшло те, перед чим, хто як хто, а саме Бауер, повинен був вистерічи ся. [Маючи наперед вже усталений суд про оба конгреси, подиктований таким чи иншим становищем одного і другого конгресу до спору чеської і німецької соц.-демократії о форму заводової організації, став так конструувати те економічне, політичне і національне підложе обох партій, щоби вже те підложе оправдувало його суд про обі партії, а дальше — і його суд про ухвали конгресів обох тих партій.]

Знаємо, що ухвала польського конгресу рішучо осудила заводовий сепаратизм чеських товаришів і станула так односторонно по стороні німецьких товаришів, що навіть осторога тов-шів посла Морачевського і посла Лібермана прогомоніла просто безслідно. Знова конгрес української партії, хоч заявивсь також за єдностню заводової організації, то однак вину розламу в австрійській заводовій організації добачив не виключно на стороні чеській, а „в закоріненю, з одного боку, націоналістичних ідеологій серед соц.-демократичних партій поодиноких народів Австрії, а з другого, в недостачах існуючої фахової організації“.

Як бачимо, конгрес української соц.-демократії станув на становищи більш об'єктивним, як се й годилось, до сеї незвичайно важної, для загального соц.-демократичного руху в Австрії, справи, не кинув анатеми на чеських товаришів-сепаратистів, але, з другої сторони, і не апробував без застережень політики товаришів німецьких, як се зробив конгрес польської партії. Та щож

бачимо? — Се вистарчило вже Бауерови, щоби відразу розпливатись в похвалах над ухвалою польського конгресу, в справі заводового спору між чеськими а німецькими товаришами, підносити зрілість політичну польських товаришів, признавати їх організаційну силу, а навіть розрішати їх від націоналістичного туману, якого таки не міг у них не добачити, — а українській партії відмовити по просто рації існування, як партії — в західно-європейським значіню, а весь конфлікт між українською партією а польською, якому так много посвячено часу на українським конгресі, осудити як виплив нерозвинених економічних і суспільних відносин серед української суспільности в Галичині — взагалі, національної ідеології... революційної закордонної України, і — се неминуче — охоти насильдування чеських сепаратистів.

Так от і маємо нову — [мітологію].*) Розгляньмо-ж ся в ній докладнійше.

Бауер зачинає так: українській соціал-демократії бракує ще основа для підходячого до організованя промислового пролетаріату. Після конскрипції з 1900(!) р., з цілого українського населеня Галичини і Буковини жило з ремесла і промислу лише 2.5% а з торгівлі і при комунікації 1.7%. Українці є проте нацією чисто рільничо-мужицькою. Весь промисловий український пролетаріат числить не більш як кругло 30.000 голов. Але навіть з того і так вже відсталого чисельно українського промислового пролетаріату є ще для великої його частини недоступною соціал-демократична агітація і організація. Бо — [уважайте!]**) — ті українські робітники розсипані по незчислимим дрібно ремісничих українських варштатах: число самостійних українських ремісників і промисловців не много менше як число робітників, на 11.784 самостійних (укр. ремісників і промисловців) припадає 13.198 українських робітників, а в торгівлі на 4190 самостійних припадає 3670 робітників. Отже — конклюдія: в українській території Галичини і Буковини бракують ще усі передусліва для класової боротьби пролетаріату, на західно європейський спосіб.

Читаючи се, так і мимоволі здвигаеш раменами і беш ся думками: що ту більше подивляти? — чи незнанє, чи сльіпоту, чи легкодушність, з якою — такий Бауер! — бере ся розправляти про українські

*) Се слово мало бути замінене на слово „непорозумінє“.

**) Се слово мало бути замінене якимсь иншим.

робітничі відносини в Галичині і в Буковині. Вже се перше, що він всі ті виводи опирає на конскрипції — галицькій! — з 1900 р.! і на підставі її береться пояснити німецькій публіці теперішнє економічне і суспільне підложе для українського робітництва в Галичині і Буковині, вже се свідчить о [безмежній поверховности його і легкодушности.] *) Що „галицька конскрипція“ се те саме що „галицькі вибори“, сеґо видно, Бауер знати не хоче, хоч можна вимагати від него, щоби він трохи обережнійше покликуював ся на неї, вже хочби для того, що годі припустити, щоби він не чув дещо про неї, хочби з ряду інтерпеляцій, запитів а навіть спеціальних внесень українських послів в парламенті, ставлених з нагоди посьлідної конскрипції з р. 1910, для забезпеченя переведеня в східній Галичині вірної дійсним відносинам конскрипції. [Та, видно, Бауерови треба було, в тім случаю, як раз не знати про се, бо інакше — віддав би відразу оден з найголовніших його аргументів на виказане браку основи для надаючого ся до з'організованя українського промислового пролетаріяту, і — консеквентно — для відмовленя радії інованя самостійній українській соц.-демократичній партії, на західно-европейський лад.]

[І яка наївність:] Бауерови здаєсь, що ту в східній Галичині і в Буковині, українське робітництво розсипане по нечислим дрібних варштатах українських підприємців і торговців, [і що ту не існують величезні підприємства державні — як желізниця, фабрики тютюну, саліни, — підприємства комунальні і приватні — жидівські і польські, — в яких в переважнім як-раз числі працюють українські робітники. А коли знає дещо про ті підприємства, то хіба, здаєсь йому, що всі ті підприємства, від публичних до приватних, затруднюють у себе лише польських робітників, а кожного зголошуючого ся до роботи українського робітника, відсилають відразу — до українських ремісників і склепарів?..]

А прецінь, коли би Бауер був більш обережно відніс ся до тої конскрипції з 1900 р. і з більшою совісностю піднявсь пояснювати своїй публіці економічне і суспільне підложе української соц.-демократії в Галичині, то мусів би був власи на думку, що ту з тою конскрипцією з 1900 р. — щось не конче [„чисто“]**, що ті 30.000 українських робітників, що подані

*) Замість тих слів мав я вложити слова: „о злім поінформованю“.

**) Се слово мало бути замінене якимсь иншим.

в статистиці як Українці, подані зістали як Українці, лише тому, що їм, занятим в українських підприємствах, вільно було подати себе за Українців, зглядно, подати як їх розговірну мову — мову українську, решті однак українських робітників, в підприємствах державних, краєвих, комунальних і в приватних — жидівських і польських — се було зборнене (як і при посьлідній конскрипції з 1910 р.), і вони як свою розговірну мову подати мусіли мову польську, отже — й визнати себе за Поляків. Се ми, ту в Галичині, всі добре знаємо, знають про се і поза Галичиною і знати се повинен був також і Бауер, а принаймії — догадати ся сего, хочби лише... зі свого власного зіставлення чисельного українських робітників і українських підприємців. І тоді певно був би трохи більше зацікавив ся тою „галицькою конскрипцією“ і — поки був би взяв ся до писання своєї статі, був би постарав ся дещо більше довідати ся про спосіб переводжуваня конскрипції в східній Галичині. І тоді був би довідав ся про не одно, що було б йому видалось по просто неможливе. І то при переводженю конскрипції не лише в 1900 р., але ще й тепер в 1910 р. Був би прим. довідав ся, що ще тепер в 1910 р. мало що не цілий мільон українських мужиків, лише тому, що вони римо-католи обряду вписано *brevis manu* — як Поляків, хоч вони з польською культурою нічогосько не мають спільного і навіть одного реченя не вмють порядно склеїти в польській мові. Був би довідав ся, що усій жидівській масі, насильно вписано як їх розговірну мову — польську мову, і тим самим зачислено їх за Поляків, хоч та жидівська маса уживає виключно свого жидівсько-німецького жаргону, а за Поляків не то що себе не узнає, але по просто ненавидить Поляків. І був би також і таке довідав ся, що мимо дуже бачної контролі українського загалу по містах (без порівняня більшої, як при конскрипції в 1900 р.) таки ту, у Львові, такий президент міста Цюхцінські наказав усій мійській службі і усім робітникам занятим при мійських підприємствах, як в мійській газівні, мійській різні, при мійським трамваю електричним — де переважає число українських робітників, вписувати, мимо протестів українських комітетів конскрипційних і українських часописей і представлень українських депутацій у намісника — польську мову, як їх розговірну мову, і тим самим вказати їх як Поляків. І се діялось в 1910 р. А які річи діялись в 1900 р., в часі, коли ще не перевелась ер^ь Баденього і коли всьо ще

переводилось по одному шаблонowi — польської державности, на спосіб російський?...

[Та, що се може обходити Бауера — Бауера, котрому треба доказати, що для українського робітництва бракують ще усі передусвітя класової боротьби, в значній західно-європейській і що тим самим і українська соц.-демократична партія, як партія самостійна, не має рації існування, а коли вже — таки хоча хоче існувати, то може існувати лише „in engster Gemeinschaft“ з польською соц.-демократичною партією.]

А, все таки — партія живе, та ще й щораз більше „підносить голову“, і цілком не думає йти „in engster Gemeinschaft“ з польською соц.-демократією, як-то було колись, а на що спеціально вказує Бауер, але забажала йти своєю власною дорогою. Що-ж се є? — Думаю, що кождий неупереджений і більш совісний, подумає собі: га, щож. — видно, відносини змінилися, видно, що те, що було перед 12 роками, в 1900 р., навіть хочби і після галицької статистики, те тепер, в 1912 р., вже не є; що, видно, українське робітництво за той час змогло ся і чисельно і що до своєї класової і національної свідомости і почуло потребу і можливість організуватись в своїй, незалежній (від польської) українській соц.-демократичній партії і самому рядитись і порядкувати свої організаційні вимоги, — розуміє ся, не виключаючи в своїй економічній і політичній боротьбі порозуміння з іншими партіями, польською чи жидівською. Так, думаю, подумає собі кождий неупереджений. [Але Бауер?] — Бауер думає інакше: [Що там по містах мають робити якісь українські соц. демократи? Раз засіли там польські товариші, такі певні союзники німецьких товаришів — так не мішати ж їм в їх роботі якимсь там українським соціал-демократам.] Український нарід — хлоський нарід, тож там — на селах, їх місце. І в уяві його зарисовувсь чудова іділія: як-то українські соц.-демократи, не могочи найти в містах українського промислового робітника — ідуть на села і як-то вони, як рекомпензату за брак того українського робітника в містах, як опори свого існування, шукають її на селі і находять її — в мужику...

А хто то є той мужик? — От і послухаймо: „Господарка українського мужика — каже Бауер — се ще переважно натуральна господарка: український мужик не продукує для ринку, на торг, лише для власного ужитку. Він тому не має жадного інтересу в тім, що там на ринку діє ся, жадного інтересу

втім, щоби ціни на продукти його рільної господарки і на худобу були високі. Тож нема ще жадного про- тивенства інтересів між пролетарем в місті а мужиком на селі. За те змушений є мужик найматись у власти- теля великої посілости як робітник: бо коли він пло- дів своєї господарки не продає а сам їх споживає, то мусить йому зароблений на панськім лані заробіток дати то, що потребує, щоби заплатити податки, купити сіль і зваряди“.

От, який сьй галицький мужик — в уяві Бауера. Читаєш се і — знова здвигаєш раменами: з відки той чоловік се взяв? Бо ж ми, що живемо ту, в Галичині, такого мужика не бачимо. Правда, нагадуємо собі часи, десь з перед 30, 40 років — читаючи тогочасні публікації і з них то довідуємо ся, що справді жили в той час в Галичині такі мужики. Але вже тоді в кон- сервативних таборах йшов лямент, що там по селах „щось дїє ся...“ села щось ніби ворущать ся, настають якісь нові „моди“, старі, добрі звичаї упадають, в го- ловах мужиків рсять ся якісь дикі забаганки, якісь „новаторства“, хоч все те — „не для хлона“. Уже в тих часах читаємо про се. А далі, бачимо страшну господарську кризу, в яку попадає село. Тоді і тво- рить ся радикальна партія, як вислів тої кризи. А далі, мов гураган перевалюєсь через села пошесть емігра- цийна. Цілі маси кидають села і шукають за новим способом життя, і що не може найти пристановища в містах, жене — з краю, і валить аж за море — в Америку. А ще далі — вибухає грандіозний стрейк сільських робітників. А після сего й розпочинаєсь стала, сезонова еміграція „до Прус“. І панованє „дво- ра“ і його терор в селі — зникає. Те, що жие з за- рібку — вже свище собі з двора, а те що жие з рілі — мужик — — Отже, що до того мужика, то — послу- хайте товаришу Бауер:

Ви кажете: „Стара, віки тріваюча, боротьба між паном а мужиком о ліси, пасовиска і воду ще там (то є — в Галичині) не скінчена, широколога велика посі- лість не дає можности сільському населеню заспокоїти свій земельний голод, жаданє вивлащєня великої по- сілости, відданє землі на власність люду находить голосний відгомон. І так прозябає на Сході (то є — в Галичині) мужицький соціалізм, який мужицькому соціалізмови російських мужицьких партій блище стоїть, як пролетарському соціалізмови інтернаціональ- ної соціал-демократії“.

Отже так кажете Ви, товаришу Бауер. А тепер

послухайте, що я Вам на те скажу. Отже з тим мужиком справа має ся так: Якийсь час справді гомонів по селах клич вивлаццєня панських земель і відданя їх під управу мужикам. Та сей клич скоро утих. Не то, щоб устав „голод на землю“, як не устає голод і у мійського ремісника на що-раз більше розширюване його варстату, але сей голод почав мужик заспокоювати в инший спосіб, — бо от, як той каже: „заки сонце зійде — роса очи виїсть...“ Саме в той час розпочалась на широку скалю парцеляція великої посілости, яка триває й до тепер, і при тій то парцеляції не хто инший, а саме той мужик почав набувати землю і так заспокоювати той свій земельний голод.. А дальше? Дальше почалась „органічна праця“ по селах, а з нею нова доба в господарськїм житю українського мужика в Галичині, під знаменем — кооперації. По цілім просторі, засипанім українськими селами, розложено сїть українських господарських товариств — філії Товариств для збуту худоби і рільних плодів, для достави чільнішого насіння, штучного навозу і рільничих машин; закладають ся молочарські спілки, розплодові хліви, а по всіх сторонах краю уряджують ся раз-по-раз курси про раціональну господарку, про садівництво, про шцильництво і т. п.; по всіх-же не то містах і місточках, але й по майже всіх більших селах закладають ся Кредитові товариства, з'єдинені в Ревізийних Союзах. І, нарешті — усі українські соц.-демократичні кандидати, з виїмкою одного Вітика (котрий кандидував в окрузі нафтяного промислу) провалюють ся при виборах до парламенту, бо соц.-демократичний парламентарний Союз голосував за отворенєм границь для ввозу худоби..

Ось як виглядає сей український мужик, товаришу Бауер, у котрого, як Ви кажете, шукає українська соц.-демократія рекомпензату за „брак“ промислового українського пролетаріяту по містах і у котрого ту рекомпензату вона „находить“..

А тепер третє. Тому українському соціалізму, відмінному від соціалізму західно-європейського — через те, що се „мішанина пролетарського соціалізму нечисленного, ще переважно дрібнопромислового, ремісничого пролетаріяту, з соціалізмом мужицтва, жиючого ще в формах натуральної господарки“ — надає ще своє знамя своєю революційною ідеологією українська інтелігенція.

Як-же є з тою інтелігенцією? — Ся інтелігенція, каже Бауер, боре ся з російським царатом о націо-

нальну егізистенцію і в революції бачить средство свого національного визволення. А що найбільш революційною партією в Росії, партією, яка й веде сю революцію, є соціал-демократична партія, тож всі ті українські інтелігенти революціонери „називають“ себе також соц.-демократами. Через те і той український соціалізм (в Галичині?) прибрав сильну закруску національну, який ще тим більше закрушуєсь національно. що й те українське мужицтво (соціалістичне?) має як свого безпосередного противника польську шляхту, і тим самим його класова боротьба з тою польською шляхтою, є рівночасно й національною боротьбою. Значить, той своєрідно-класовий український соціалізм, є ще й своєрідно-національний.

[Уважаю, що над тими так фантастичними виводами Бауера не треба довго задержувати ся. Тільки вже ту незнання річи і довільної комбінації дійсних і урених в уяві Бауера з'явищ українського життя по сей і той бік кордону!] Вкажу лише на дещо. Передовсім, чудове відкритє: українська революційна інтелігенція!... Читаєш — і мимоволі оглядаєш ся на всі сторони і питаєш ся: де вона? — В Галичині? — де? Може в закордонній Україні? — де-ж там? А до того ще „соціал-демократична“! А ми ту в Галичині просто в розпуді: так конечна нам, так потрібна хочби й мала жмінка українських соц.-демократів з поміж інтелігенції, щоби хоч заініціювали і поки-що хоч на якийсь час піддержували організаційну і пропагаторську роботу в розкинутих по всій східній Галичині і північній Буковині осередках українського робітництва — власне тепер, коли ще українська соціал-демократія слаба і так дуже потребує інтелігентних сил! А ту хоч і вибубнюй — і на лік її не найдеш: вся вона так і пірнула в націоналістичних партіях — радикальній і націонал-демократичній, і так їх собою завалила і так в них розгукалась, що за ними ледво що й видно і ледво що чути того українського мужика і того українського ремісника! А ту Бауер торочить нам щось про українську революційну інтелігенцію — що „звє“ себе „соціал демократичною“!

А може Бауер думає про українську революційну інтелігенцію в закордонній Україні? — Та щож там бачимо? — Правда, завязалась була перед 10 роками „Українська революційна партія“, що визнавала себе соціалістичною, але — соц.-демократичною себе не називала. Та що стало ся з нею? Що лише блисли перші проблєски свободи на Україні, а вже та „Револ-

люційна українська партія“ розбилась: одна частина вкочила до радикальної партії, друга — до демократичної, що саме тоді потворились на Україні, а соціалістична група розкололась знова на два відлами: оден прилучив ся до російської соціал-демократичної партії і утворив при ній український відділ, так зв. „Спілку“, а другий — перетворивсь саме в теперішню українську соціал-демократичну партію (російську). Та ся українська соц.-демократична партія так далеко не була націоналістичною — бо взагалі національна kwestія була і ще є для тих соц.-демократів нова, завдяки „объединительній“ політиці російської соц. демократії, під впливом котрої ті закордонні українські товариші виростили і вихувались — що ще тепер не порішила між собою, як поставити від себе українську національну справу — згідно з духом і вимогами інтернаціонального соц.-демократичного руху! То чиж може вони мали-б надати українській соц.-демократії в Галичині ту національну закраску, про яку говорить Бауер? Алеж, коли вже говорити про національні впливи, то радше можна би говорити про можливі впливи не закордонних товаришів на нас, а наші на них. І се цілком природно, бож як-раз ми живемо в державі, де саме приходить ся вперше соц.-демократії ршати про відношеня її до національної справи, де усталене того відношеня стало для неї злобою дня і ві ршене буде міродайне, певно, в недалекій вже будучности, якраз — для Росії.

Та цікаве: з відки міг найтись в голові Бауера сей міт про українську революційну інтелігенцію в українській соціал-демократії? Ту можливе хиба одно: Бауер чув і знає про справді значний залив польської соціал-демократії в Галичині польськими емігрантами - революціонерами з Королівства польського і знає, що під впливом тих *de facto* — передовсім польських революціонерів, а опісля *de jure* — польських соц. демократів, польська соц.-демократична партія прибрала таку яскраву націоналістичну польську закраску, що йому самому видалось се вже на много, — а я додам ще від себе: прибрала таку яскраву націоналістичну польську закраску, що часами годі розпізнати, чи се польська соціал-демократична партія, чи лише польська робітнича партія, котра на те лише уживає соц.-демократичних кличів, щоби при помочи їх приеднати галицьких робітників і то всіх, не лише польських але і українських і жидівських, для польської національ-

ної ідеї, — і думає собі, що коли в Галичині живе лише мала частина Українців, а велика більшість в Росії, — так само як се є з Поляками, — то певно і українська партія в Галичині мусіла від тих закордонних *de facto* українських революціонерів, а *de nomine* лише українських соц.-демократів прийняти закраску національну — тим більше, що чув щось про якихсь „націоналістів“, „сепаратистів“ в українській соц.-демократії в Галичині. Та се вже просто абсурд. Бо ж рівнати польську революційну інтелігенцію — з українською, се таки сьмішно, як сьмішно рівнати щось, що є, з тим, чого нема. І сьмішно вносити із заліву польської партії в Галичині польськими революціонерами-емігрантами на такий залів української партії українськими революціонерами-емігрантами, коли справді значному числу інтелігенції в польській партії соціалістичній Королівства польського протиставити можна інтелігентів в українській соц.-демократичній партії (закордонній) акурат тільки, кілько є пальців в одній руці, — бо все *gras* партії, се самі робітники, які, розкинені поодинокими групами по цілій закордонній Україні, ведуть самі свою організаційну, підпольну соц.-демократичну роботу — майже без інтелігентів, бо тих так якби й не було.

[Та, Бауерови, видно, не интересно було про се розвідатись вперед, нім взяв ся про се писати. Він вже наперед визначив собі, як має писати і вже сам уробив собі до того факти і явища, як підложе — для наперед вже означених ним „висновків“.]

А до тих його наперед означених ним „висновків“ конче потреба було йому, як раз таких а не інших фактів. Бо як же інакше пояснив би він появу „націоналістів“ серед української партії в Галичині, тих „сепаратистів“, що все вістре своєї боротьби звернули проти польської партії і тих своїх товаришів, що дотепер працювали і працюють „in engster Gemeinschaft“ з польською соц.-демократією? Бо прецінь українські товариші дотепер так згідно йшли все з польськими товаришами! — так згідно, що такий прим. М. Ганкевич або Мелень не лише працювали і працюють в польській партії але й редагують партийну польську пресу — а я ще додаю, в супереч твердженю Бауера, з цілковитим полишенням української партії і української партийної преси. Що ж стало ся такого? Звідки взяли ся нараз ті „націоналісти“, „сепаратисти“ і як ще їх там звати?

[Думаю, що кождий нормально думаючий мусить

собі подумати: щож,] видно, обставини змінилися, видно, що те, що було перше можливе, тепер стало вже неможливе, що обставини, які перше таку найтіснішу сполуку вимагали, тепер вимагають вже чогось протилежного, що, видно, котрась з сторін, а певно та, котра сепарує ся, на тій сполуді терпить, чи то, що друга сторона її визискує, чи кривдить, чи що иншого, досить, що коли перше на тій сполуді зискувала, тепер тратить. Так, думаю, кождий холодно розбираючий справу, мусів би розважати. [Але Бауер на такі думки не відповідали би його „висновким“.] Бо се значило би закинути польським товаришам чи національну нетерпимість, чи використовуване українських товаришів, чи що инше, а се у польських товаришів, після переконання Бауера, неможливе. Отже він шукає за причинами того міжпартійного польсько-українського конфлікту не в східній Галичині, на місци — з взаєминах між українською а польською партією при їх спільній роботі, а — в боротьбі українських революціонерів з російським царатом... Але тут-же він і [похапуєсь]*): прецінь найгорячішим речником тої боротьби з російським царатом є М. Ганкевич, котрий із-за сего й є рівночасно найгорячішим речником найтіснішої сполуки з польською партією, бо вона рівнож найгорячіше між польською суспільністю пропагує боротьбу з російським царатом.. Як-же властиво є з тим „націоналізмом“? — Справа трохи замотана. — Та, о! вже є: є націоналізм — і націоналізм! Один бере ся з російським царатом (в Галичині!) і є за найтіснішою сполукою з польською партією, — що, я додаю від себе, є получене з явною шкодою для українського соц.-демократичного руху в Галичині — і разом в нею, *ceterum censeo*... анатемізує чеський сепаратизм, і такий націоналізм, то — all right! Такому націоналізмови й можна дати розрешене. Але й є націоналізм, що „здивив ся“ на чеських сепаратистів і — собі хоче сепарувати ся. Від кого? — від центральної заводової організації? — Ну, ні.. То від когоч? — Ну.. від польської партії... — Щож се має спільного з чеським сепаратизмом? Як-то що! а от, чеські сепаратисти передруковали в своїй пресі брошуру Бачинського**)...

*) Се слово мало бути замінене на „помиляє ся“.

***) Се про мою статю: „Взаїмні відносини соц.-демократичних партій, української і польської, в східній Галичині“, що була поміщена в 2 ч. „Нашого Голосу“, а опісля вийшла осібною брошурою.

І далій же на тих „сепаратистів“. І се, що чеські товариші-сепаратисти, маючи свої рахунки з польськими товаришами на Шлеску, використали мою брошуру і передруковали деякі уступи з неї в своїй пресі, се для Бауера є вистарчаючим, щоби весь той конечний в українській партії і цілком прородний в її розвитку рух, назвати як наслідок чеського сепаратизму, і з'анатемізувати його рівно з ним. [Льогіка, не аби яка, але й зрозуміла — у маняка, котрому куди лиш не повернеться, усе привиджують ся ті прокляті чеські сепаратисти.]*)

„Пояснивши“ ось так економічне, політичне і національне підложе української соц.-демократичної партії, приступає Бауер до самого конгресу.

О що розходило ся головно на тім конгресі?

Як знаємо, найбільше часу, а властиво майже весь таки час конгресу забрала дискусія над питанням про відносини української партії до інших партій соц.-демократичних, а розумієсь, в першій лінії, до польської. Референтом сеї точки був тов. В. Левинський. Знаємо також, що тов. Левинський і в своїм рефераті і в резолюції, яку предложив конгресови, станув на становищі загально-австрійського вімбергського конгресу — що до політичної організації партії і на становищі резолюції копенгагського міжнародного конгресу — що до організації заводової, і опираючись на ухвалах обох тих конгресів, як з одної сторони сильно підчеркнув повну автономію політичної організації української соц.-демократії, так з другої сторони, з цілою рішучістю заявивсь за єдністю загально-австрійської заводової організації. Очевидно, що проти так поставленої справи, не міг ніхто з делегатів конгресу виступати. Се було становище вказане міродайними для української соц.-демократичної партії і обовязуючими її рішеннями обох сих конгресів, австрійського і міжнародного. Тож що до сего не було на конгресі в часі дискусії ніяких ріжниць. Ріжниця виявилась в чім иншим.

Фактом є, що на ряд закидів, які я зробив польській соц.-демократичній партії в брошурі: „Взаїмні відносини соц.-демократичних партій, української і польської, в східній Галичині“, польські товариші не могли ні одного збити. Однак ті закиди, як і закиди піднесені проти неї на посьлідній конференції укра-

*) На сім перервано счеркнення, аж до моєї відповіді на пороблені вже счеркнення.

їнської партії 29 січня 1911 р., скликаній як-раз в сій справі, були для польської партії так скандальні, що польська партія, хоч не могла, а таки мусіла якось з тих закидів вилабудати ся. І хоч як се було тяжко, а навіть, як здавалось зразу, неможливо, то таки остаточно, по різних комбінаціях — знайшов ся спосіб. Польські товариші самі і дальше не мали нічо відповідати, але за те ужили всіх сил, щоби сам конгрес української партії „опрокинув“ і мою брошуру і резолюцію конференції з 29 січня 1911 р. Тоді — річ ясна — коли сам конгрес української партії ті всі закиди „опрокине“, тоді, розуміє ся, цілком вже не потреба „опрекидувати“ їх польським товаришам. І вони вийдуть цілком „чисті“.. Так і стало ся, а перевести се, підняв ся посол Вітик.

Та і ся комбінація не була така легка до переведеня. Вітик знав, що всі українські партійні робітничі організації — з вїмкою хіба організації дрогобицького округу, з котрого він поспе, хоч і ту ще непевне — стоять за резолюцією конференції, і конгрес цілком певно заапробує резолюцію конференції. Щож робити? — Ну, Вітик не в тімь битий, він і на се найшов раду: проти голосів делегатів він поставив голоси неделегатів і перепре „опрокинене“. Так подумав — так і зробив. Наняв людей, за денною платою і оплатою коштів подорожи до Львова і назад, людей, котрі з партією не мали нічо спільного, ані не інтересували ся її справами, ані не жили її житєм і навіть не знали о що ходить, і їх то спровадив він до Львова на конгрес і наказав їм у всіх справах, які будуть на деннім порядку нарад, голосувати так, як він їм вкаже. Та, проти так ординарного поступку посла, гідного ученика ославлених „галицьких виборів“, одностайно виступила верифікаційна комісія — навіть Мелень!, що належав також до тої комісії — і поставила на конгресі внесенє: не узнати тих людей за делегатів. Та в сїм критичнім моменті виступив Вітик і в найординарнійшій демагогічній спосіб накинув ся на „панів“ і „студентів“, що ось-то гордять хлопом, не хотять разом з хлопами радити і поставив нарештє справу так, що як конгрес не узнасть тих людей за делегатів, то він конгрес розбіє. І справді много з делегатів на такі слова Вітика — злякались, побоялись, що дійсно конгрес готов розбити ся. Тож, щоби до сего не допустити й голосували за признанєм тих людей за делегатів. І так Вітик здобув „більшість“.

Справа „опрокинення“ була рішена. Ще член верифікаційної комісії тов. Буняк запротестував в імені „сепаратистів“ проти такої ухвали і застеріг ся в імені їх, що за консеквенції тої ухвали вони не беруть на себе відповідальности — і конгрес розпочав наради. „Сепаратистам“ не розходило ся вже о сам вислід голосованя над резолюцією тов. Левинського, а тільки о саму дискусію над його рефератом. Зате „інтернаціоналістам“ не розходилось вже о дискусію над рефератом, а о сам вислід голосованя над резолюцією. Їх референт Мелень поставив внесенє: счеркнути з резолюції тов. Левинського уступ: „яким (то є — польсько-українським непорозумінням в галицькій соц.-демократії) дала У. С. Д. П. свій вислів в резолюції останньої конференції з дня 29 січня 1911 р.“ і „опрокинути“ мою брошуру. І коли „сепаратисти“ в часі дискусії весь час говорили про той польсько-український конфлікт в галицькій соц.-демократії — „інтернаціоналісти“ весь час нападали на резолюцію конференції і на мою брошуру. Дискусія тривала два дні, а коли прийшло до голосованя, резолюція тов. Левинського упала (2 голосами „більшости“ „інтернаціоналістів“), а перейшло внесенє Меленя, що резолюцію Левинського приймає ся з пропущенєм уступу, де згадує ся про конференцію з 29 січня 1911 року а брошуру Бачинського „опрокидує ся“.

Справа була скінчена — „сепаратисти“ перевівши дискусію над відносинами української соц.-демократичної партії до польської, узнали своє завданє на сїм конгресі за укінченє. Осталось ще їм витягнути консеквенцію запроваджену в заяві тов. Буняка на початку конгресу, по голосованю над узнанєм неделегатів за делегатів. Так і зробили. По заяві, зложеної в відповідній для такої „більшости“ формі, тов. Львом Ганкевичем, що ухвали того конгресу узнають за неважні — вийшли з конгресу. Опісля зібрались в льокали тов. „Воля“ і поручили дотеперішній Егзекутиві партії провадити дальше партійні справи аж до нового конгресу, який дотеперішня Егзекутива має в можливо найскоршій часі скликати.

Так представляє ся фактично справа сесії „сепаратистів“ з конгресу і справа „розламу“ партії.

А як представляє ві Бауер? — Він незвичайно рад, що „більшість“ конгресу заявила ся за політикуо трійці: Ганкевич-Мелень-Вітик, і що „більшість“ на внесенє Меленя „опрокинула“ мою брошуру. Яка се була та „більшість“ — він про се ні одним словом не

згадує, для него се байдуже, він навіть не застановляє ся над тим, що, в подібній ситуації, кожда партія, навіть німецька, таку „більшість“ таки з самого разу не допустила би до голосу на конгресі і від разу розіграла-б єї разом з її Вітиками на сто вітрів. Коли-ж українська партія сего не зробила, то лише тому, що бажала, щоб вперед делегати з цілого краю ще раз передискутовали справу відносин української партії до польської, і доперва опісля, по скінченню дискусії, справилась з тими „інтернаціоналістами“ в той спосіб, що через зірване конгресу і передане ведення надаліше справами партійними у руки дотеперішної Егзекутиви, лишила „інтернаціоналістів“ разом з єї трійцею по просто поза рамами партії.

Та се Бауера нічо не обходить. Йому вистарчає, що „більшість“ — є... і він, не засоромившись навіть за таку „більшість“, м'яло що не в екстазі голосить: опрокиненем брошури Бачинського більшість конгресу заявилась проти націоналістичних тенденцій а за братерським порозумінєм з товаришами других народностей. І та ухвала означає побіду думки Інтернаціональності!“

І так, Вітик і його „більшість“ стались олицетворенем побіди думки Інтернаціональності..

А даліше: „Націоналістична меншість задемонструвала проти тої ухвали в той спосіб, що окустила конгрес і тепер ладить ся заложити нову партію. Отже, партійний розлам — не із-за якихсь принципіальних противенств, не із-за якого організаційного проблему — бож сепаратизм сам Левинський відкинув — а лише із-за питання, чи Українці свої жаданя супроти Поляків і заводської Інтернаціоналки з більшою чи меншою рішучістю мають обстоювати, чи вони свої взаємни до товаришів других народностей трохи більш чи трохи менш інтимно мають уладити. Більш фрівольно ще жадна партія не розпала ся“.

Так ось як осуджує Бауер сецесію „меншости“. Щож на се відповісти? — Лише одно: більш фрівольно не осудив ще жаден публіцист поступок якоїсь партії чи групи партії. То те, чи партія має існувати чи неіснувати, отже — справу перворядного, принципіального значіння для партії, справу просто питання „бути чи не бути“ партії, він представляє як якесь мало-важне, дрібничкове питанє про більш чи менш „острий тон“ української партії супроти польської і, також, уважайте! — до заводської Інтернаціоналки! і як

таке-ж маловажне, дрібничкове питання про більш чи менш інтимне уладнуванє взаємин українських товаришів з товаришами інших народностей.. Як же се назвати? — Таке представленє справи, се вже крайна несовісність! — несовісність і супроти нас і супроти читачів „Kampf“!

На щастє, існованє і розвій української соц.-демократичної партії не залежить від опінії Бауера і його неповинних читачів.

*

Статю Бауера — ту частину єї, в котрій він пише про українську соц.-демократію, з великою радістю передруковали краківський „Narząd“ і львівський „Głos“. Се цілком зрозуміле. Вона їм дуже на руку. Во вже не лиш сам конгрес української соц.-демократичної партії, але ще й такий визначний соц.-демократичний письменник, як Бауер, „напаятував“ гідно „шкідливу“ роботу українських „сепаратистів“. І тим ще більше звільнені вони від відповіді на закиди українських товаришів роблені польській соц.-демократичній партії? А се тим більш цінне для них, бо, щоб так написати, треба написати як-раз стільки абсурдів і такі абсурди, які написав Бауер і які лишень він міг написати. Во польським публіцистам з „Narządu“ і з „Głos“, що живуть в Галичині і знають з власної обсервації ті польсько-українські відносини в галицькій соц. демократії, таких абсурдів писати не можна, вони навіть і не зважились би на се. Але знова без таких абсурдів й неможливо написати так цінної для них статі, як власне ся статя Бауера. І вони тому так поквашо єї передруковали. Правда, міг би дехто їм закинути: алеж такої статі, з тільки невірними фактами і абсурдами передруковувати прецінь не можна! Та із сего дуже легко їм виправдати ся: щож — можуть сказати — зробили ми се з публіцистичного обовязку, — все-ж цікаво знати нашим читачам, як здивлюєсь на українських сепаратистів такий визначний соц.-демократичний письменник, як Бауер. — Правда, той самий Бауер, в тій самій статі написав також осібно ще й про польську соц.-демократичну партію, і про єї соціаль-патріотизм написав, хоч і як обережно, та все таки так, що хоч — в нагороду за ухвали єї посльідного конгресу в справі чеського сепаратизму — зараз же єї з него розрішив, то все таки вона, як соц.-демократична партія не вийшла з неї цілком чистою. Тож міг би і із-за сего дехто

20 к.

0,60 коп
(1986)

315

пр.

спитати: чому ж то „Narzęd” і „Głos”, коли ва-
й передруковали тамту частину статі — про украї-
ську партію, чому ж не передруковали вони ще й сю-
про польську партію? — Та і на се є легка відповідь:
щож, се, хто ми є і що маємо робити — ми самі до-
бре знаємо, тому то, що про се пише Бауер — для
нас не цікаве..

РА

315

Ю. Багинський

Зразок

публіцистичної
несовісности